המקנא פרק ראשון סוטה

ואחר כך מביא חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באין משירי הלשכה כחומת העיר ומגדליה ולא ידענא מי סודר שנתנה בו וסייף שהרג בו דתמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מג.) דבאין משל צבור מי פירושו גמי משירי הלשכה כי הכא:

תנינא ואחר כך מביא חבל המצרי. ולא ידענא מאי פשיטו מהכא טפי מהא דקתני היא מגרה לו בצלצול דמשמע דחבל מצרי בעינן ממש ועל כרחך לכתחילה למצוה בעינן אבל לאו דוקא לעכב דהיכא כתיב חבל המצרי אי שוש קשירה בתורה ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק בפירוש רש"י לא קשיא מידי דעיקר הכאתו קמבעיא ליה אי משוש מדה במדה דוקא חבל או משוש שמיטת בגדים הואיל וצריך לקשור בצלצול לקשור חבל כדי ליפרע ממנה מיהו היכא דליכא חבל המצרי ואיכא בצלצול לא מהדרינא יותר מדאי בתר חבל: **מיום** שחרב בהמ"ק וכו'. וה"ה דבזמן הבית נהגו דין ד' מיתות מי שנתחייב בהן בלא עדים והתראה שלא (ג) לדונו בסנהדרין כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (דף לז:) מעשה ברבי שמעון בן שטח שהיה בזמן הבית דתניא אמר רבי שמעון בן שטח ארבה בנחמה אם לא ראיתי וכו' עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא והתני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע מיתות לגמרי: **מי** שנתחייב סקילה. מקשי' מפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פג:) דרבי אלעזר ברבי שמעון הוה תפיס גנבי יומא חד פגע בההוא כודם אמר להו תפסוהו ותפסוהו (ד) (וקפוהו) וקפוהו וקא בכי אמר לו רבי אל ירא לך שהוא ובנו בעלו ערבה מאורסה ביום"כ וזה שנתלה נתנק ואמאי לא פריך והאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל לפרש"י לא קשיא מידי דפירש התם משום הכי נתלה משום דכל הנסקלין נתלין וי"ל דומר דלאו דוקא נקט נופל מן הגג או מיה דורסתו אלא מעין מיתה שנתחייב בה יהרג וי"ל מפרשים דבנו בעל תחילה דהוא לה בעולה דמיתתו הוא בחנק אבל קשיא לרבי מהא דאמר בפרק אלו הן הגולין (מכות י:) דרש רי"ש לקיש והאלהים אנה לידו זה שהרג במזיד יוצא תחת הסולם וזה שהרג בשוגג עולה ונופל והורגו והא לאו בר סקילה הוא ותירץ אע"ג דלאו בר סקילה מיהו מדה במדה היא דזורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב (במדבר לה) ויפל עליו וימות ואלו מתים דרך ירידה ואם הרגו בסייף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין אחר:

מגיימין

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא טעמא מאי משום [1]ונוסרו כל הנשים התם אין לך ייסור גדול מזה וכי תימא לעביד בה תרתי [6]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [2]ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן והכא בהא קמיפלגי מר סבר בזיוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה ומר סבר צערא דגופיה עדיף ליה טפי מבזיוניה: היתה מכוסה לבנים וכו': **תנא** [8]אם היו שחורים נאים לה מכסין אותה בגדים מכוערים: היו עליה כלי זהב וכו': פשיטא השתא נוולי מנוויל לה הני מיבעיא מהו דתימא בהני אית לה בזיון טפי כדאמרי אינשי [3]שליח ערטיל וסיים מסאני קמ"ל: ואחר כך מביא חבל וכו': בעא מיניה רבי אבא מרב הונא חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה משום שלא ישמטו בגדיה מעליה הוא [4]ובצלצול קטן נמי סגי או דילמא משום דאמר מר [5]היא חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה מעכב א"ל תניתוה ואח"כ מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדדיה [7]כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא אמרת כל הרוצה לראות בה רואה אלמא לא שנא גברי ולא שנא נשי והדר תני כל הנשים מותרות לראותה נשים אין אנשים לא אמר אביי תרגמה אנשים אמר ליה רבא והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני אלא אמר רבא כל הרוצה לראות בה רואה לא שנא גברי ולא שנא נשי [7]ונשים חייבות לראותה שנאמר [1]ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: **מתני'** [8]במדה שאדם מודד בה מודדין לו היא קשטה את עצמה לעבירה המקום נוולה היא גלתה את עצמה לעבירה המקום גלה עליה בידך התחילה בעבירה תחילה ואחר כך הבטן לפיכך תלקה הירך תחילה ואחר כך הבטן ושאר כל הגוף לא פלט: **גמ'** אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטילה במדה לא בטיל [8]דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חניקה או טובע בנהר

הכא טעמא מאי. אמרי רבנן שמלוה לנישא ואפילו היא עוהרה משוש ונוסרו כל הנשים שלא יבאו עצמן לידי חשד ותהיינה נעוות: **התם.** שהיא נסקלת אין לך יסור גדול מזה לאחרות: **תרתי.** מיתה ובושה: **מר סבר בזיונא עדיף ליה.** משוב על האדם ושנוי לו טפי מצערא דגופיה הילכך מיתה יפה היא לו ליסקל לבוש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממהר למות ולא ליסקל ערום ויתבזה. [6]ורבי יהודה סבר צערא דגופא עדיף ליה וזו היא מיתה יפה לו ליסקל ערום ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבושו וימשך צערו: **בהני אית לה בזיון טפי.** שהיא ערומה עד לבה ולאשה פרוע ויתן עליה מכשיו זהב גנאי הוא לה שדרך בני אדם להתלוצץ באדם ערום ומנעלו ברגליו (ה) ואומרי' שליח ערטיל וסיים מסאני. שליח מופשט כדמתרגמינן ופשט וישלח[ט]. ערטיל ערום[י]: **משום דאמר מר.** לקמן במדה שאדם מודד בה מודדין לו: **היא חגרה לו.** חגרה את עצמה בצלצול נאה להתנאות בפניו. לילוש בגדי"ל בלע"ז: **קתיקוה.** דעיקר הכאתו אינו אלא כדי שלא ישמטו: **תרגמה.** לרישא דקתני כל הרוצה לראותה: **תרגמה.** פרש אותה: **מתני' ירך תחילה בעבירה תחילה.** בדרך תשמיש הירך נהנה תחילה בקירוב בשר לפיכך תלקה ירך תחילה לקלל אותה דכתיב בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך לצבה (במדבר ה): **גמ' ואע"ג דמדה.** עצמה בטילה שפסקו ארבע מיתות בית דין: **במדה לא בטיל.** שמודדין להם לעוברי עבירה במדה שמתחייבים בה ומתים בדוגמת אותה מיתה: **דאמר רב יוסף.** הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן תני כו': **דין ארבע מיתות.** דין שמיש שהיא דוגמתו: **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה דתנן (סנהדרין דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות מאחד מן העדים בא ודחפו כו': **היה דורסתו.** אדי דורסו בגפריו ומילוא לאדם וגם זה דומה לנסקל: **נחש מכישו.** והאדם שורפו: **נמסר למלכות.** ומיתת מלכות מתיזין את ראשו בסייף והרג נמי סייף הוא כדאמרינן בסנהדרין (דף נב:): **ברוגלי.** בומנל"ט והוא חולי בגרונו: **בשאסאה.** בתוך אותה שאה עצמה כשאתה משלחה לאחדון תריבנה: **ואין לי אלא שאה.** עצירה גדולה: **ברקב.** אלי שאה. תרי וקב דהיינו ג' קבין: **תומן ועוכלא.** משקלות קטנים הן ושיעורן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה (דף 5.): **ומנין שכל פרוטה ופרוטה וכו'.** ואע"פ שלא נפרעו ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתרו לו עליהם אלא מגרפין לו אותן לחשבון: **לירלוה לו** (ב): **פרסה לו.** כנגדו: **כפה.** לעיף: פניה

נה א מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ד:
נו ב ג מיי' שם הל' יא סמג עשין מז:
נז ד מיי' שם הל' ה:

מוסף רש"י

משום ונוסרו כל הנשים. ואם לא היו מקבלין אותה אין כאן ייסור אם תצא זנאה, ואנו מתכוונים לנישא ואפילו היא זנאה שלא נעומאה, מכל מקום פרוצה היתה, שהרי קינא לה ונסתרה (סנהדרין מה:). **התם.** דמיקטלא, אין לך ייסור גדול מזה. וטעמא דאי משום הכיסול היא (שם). מיתה יפה. ולא תבזהו (שם). **בזיוניה עדיף ליה.** כלומר גדול בעיני עפי מניחת דגופיה, הלכך אם לה שמקבל בלבושה ומשהה למות, ואע"ג דאיכא צערא דגופא, ולא תבזה אותה להפשיטה, הלכך זו היא בריחת מיתה יפה (שם). **צערא דגופיה עדיף ליה.** גדול בעיני עפי מבזיוני, הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה (שם). **ובצלצול.** חזור (ערובין קג:). **דין ארבע מיתות.** עונש דוגמתם (כתובות ל:) פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא ממוית כה (סנהדרין לז:). **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה, כדתנן (שם מה:) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה אלו הרי כאן אלם (שם לז:) דומה לנסקל שדוחין אותו מבית הסקילה לארץ (כתובות לא:). **או היה דורסתו.** אדי מפילו לארץ והורגו בדריסה (שם). **או נחש מכישו.** והאדם שורפו (שם) דקלי ליה זיהרא לארם של נחש שורפו (סנהדרין לז:). **או נמסר למלכות.** והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף (כתובות ל:). **או ליסטין באין עליו.** שדרכן להרגו בסייף (סנהדרין לז:). **בסרונכי.** אסכרה והיא בגרון (כתובות ל:). **שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו.** אם מדד ומן לדקה לעני אלא תפניו, הקב"ה מודד בחפניו ומתן לו (סנהדרין ק:).

תוספות שאנץ

חבל המצרי מהו שיעכב בסוטה. תימה למה יעכב והלא פריעה דכתיב בקרא אינו מעכב דהא אמר רבי יהודה אם היה לבה נאה אינו מגלה ואם היה שערה נאה אינו פורעו. וי"ל דסבר כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה. עוד (אית בידו) ויש לומר] דקרא לא מיירי אלא היכא שאין לחוש להרהור. דין ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג. וקשה מדאמרי' (במכות דף י) שנים אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד הקב"ה מזמנן לפונדק אחד זה שהרג בשוגג עולה בסולם ונופל על אותו שהרג מזיד ואמאי והא לא מחייב סקילה שזה שנופל עליו הרי כמו אבן שנסקל בסקילה שנותנין על כריסו. וצ"ל דמיירי שהנופל יש לו בידו סייף או סכין כשנופל על חבירו הוא מתיז ראשו בסייף כמו שעושין במלכות:

תורה אור השלם

1. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כִּזְמָתְכֶנָּה:
2. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח
3. בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְּחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגֵה בְרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:
ישעיהו כז ח
4. כִּי כֹל סָאוֹן סָאוֹן בְּרָעַשׁ וּשְׁמֹלָה מְגוֹלָלָה בְּדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֹלֶת אֵשׁ:
ישעיהו ט ד
5. רְאֵה זֶה מְצָאתִי אָמְרָה קֹהֶלֶת אַחַת לְאַחַת לִמְצֹא חֶשְׁבּוֹן:
קהלת ז כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בהני וכו' וראמרי שליח: (ב) ד"ה ליירלוה לו פרכסה כנגדו כע"ל והד"ל: (ג) תוס' ד"ה מיום וכו' והתרלה שלא היו יכולין לזמן בסנהדרין:

גליון הש"ם

מתני' במדה שאדם מודד. ע"ין סנהדרין דף ל ע"ח:

לעזי רש"י

בגדי"ל [בינדי"ל]. אגד, חגורה, פרט.
בומנל"ט [בו"ן מלנ"ט] דלקת שקדים מוגלתית.

א) [סנהדרין מה. וש"נ], **ב)** כתובות פה:, **ג)** [לקמן ט.], **ד)** [מגילה יב:], **ה)** סנהדרין לז: ע"ש כתובות ג., **ו)** [סנהדרין ק. תוספתא פ"ג], **ז)** [בסנהדרין ק. איתא ר' מאיר אומר וכו' וכן מוכרח להיות לפי מאי דמסיק הש"ס לקמן טו: דשמעי' לר' מאיר דקאמר היא האכילתו וכו' ע"ש בפרש"י וכן מ' בתוספתא רש פרק ג היה כ' מאיר אומר וכו'], **ח)** ס"ש ומר סבר, **ט)** [ויקרא טז], **י)** [בראשית כז], **כ)** [שייך לעיל ז: במשנה], **ל)** יעב"ץ מ"ז,

פ) [סנהדרין מה. וש"נ], **צ)** כתובות פה:, **ק)** [לקמן ט.], **ר)** [מגילה יב:], **ש)** סנהדרין לז: ע"ש כתובות ג., **ת)** [ב"מ פ"ג], **ת)** [בסנהדרין ק. איתא ר' מאיר אומר וכו' וכן מוכרח להיות לפי מאי דמסיק הש"ס לקמן טו: דשמעי' לר' מאיר דקאמר היא האכילתו וכו' ע"ש בפרש"י וכן מ' בתוספתא רש פרק ג היה כ' מאיר אומר וכו'], **א)** ס"ש ומר סבר, **ב)** [ויקרא טז], **ג)** [בראשית כז], **ד)** [שייך לעיל ז: במשנה], **ה)** יעב"ץ מ"ז,

א) מ"ר ר"ל דמשום הכי אין לך יסור גדול מזה דאם תצא זנאה ומתכוונים לנישא ואפילו היא זנאה שלא נעומאה, מכל מקום פרוצה היתה, שהרי קינא לה ונסתרה (סנהדרין מה:). **התם.** דמיקטלא, אין לך ייסור גדול מזה. וטעמא דאי משום הכיסול היא (שם). מיתה יפה. ולא תבזהו (שם). **בזיוניה עדיף ליה.** כלומר גדול בעיני עפי מניחת דגופיה, הלכך אם לה שמקבל בלבושה ומשהה למות, ואע"ג דאיכא צערא דגופא, ולא תבזה אותה להפשיטה, הלכך זו היא בריחת מיתה יפה (שם). **צערא דגופיה עדיף ליה.** גדול בעיני עפי מבזיוני, הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה (שם). **ובצלצול.** חזור (ערובין קג:). **דין ארבע מיתות.** עונש דוגמתם (כתובות ל:) פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא ממוית כה (סנהדרין לז:). **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה, כדתנן (שם מה:) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה אלו הרי כאן אלם (שם לז:) דומה לנסקל שדוחין אותו מבית הסקילה לארץ (כתובות לא:). **או היה דורסתו.** אדי מפילו לארץ והורגו בדריסה (שם). **או נחש מכישו.** והאדם שורפו (שם) דקלי ליה זיהרא לארם של נחש שורפו (סנהדרין לז:). **או נמסר למלכות.** והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף (כתובות ל:). **או ליסטין באין עליו.** שדרכן להרגו בסייף (סנהדרין לז:). **בסרונכי.** אסכרה והיא בגרון (כתובות ל:). **שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו.** אם מדד ומן לדקה לעני אלא תפניו, הקב"ה מודד בחפניו ומתן לו (סנהדרין ק:).

ב) [ב"מ פ"ג], **ג)** [לקמן ט.], **ד)** [מגילה יב:], **ה)** סנהדרין לז: ע"ש כתובות ג., **ו)** [בסנהדרין ק. איתא ר' מאיר אומר וכו' וכן מוכרח להיות לפי מאי דמסיק הש"ס לקמן טו: דשמעי' לר' מאיר דקאמר היא האכילתו וכו' ע"ש בפרש"י וכן מ' בתוספתא רש פרק ג היה כ' מאיר אומר וכו'], **ח)** ס"ש ומר סבר, **ט)** [ויקרא טז], **י)** [בראשית כז], **כ)** [שייך לעיל ז: במשנה], **ל)** יעב"ץ מ"ז,

מ) [בסנהדרין מה. וש"נ], **נ)** כתובות פה:, **ס)** [לקמן ט.], **ע)** [מגילה יב:], **פ)** סנהדרין לז: ע"ש כתובות ג., **צ)** [בסנהדרין ק. איתא ר' מאיר אומר וכו' וכן מוכרח להיות לפי מאי דמסיק הש"ס לקמן טו: דשמעי' לר' מאיר דקאמר היא האכילתו וכו' ע"ש בפרש"י וכן מ' בתוספתא רש פרק ג היה כ' מאיר אומר וכו'], **ק)** ס"ש ומר סבר, **ר)** [ויקרא טז], **ש)** [בראשית כז], **ת)** [שייך לעיל ז: במשנה], **ת)** יעב"ץ מ"ז,

א) [בסנהדרין מה. וש"נ], **ב)** כתובות פה:,

פניה מוריקות. הכי תני לקמן[1] אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: **הראתה לו בולטות.** רמזה לו לבא אצלה: **מאכל בהמה.** שעורים: **במקידה של חרש.** פחותה ומגונה שבכוסות: **שם כה פנים.** פנאי ליפרע ממנה. ושמתי אני את פני (ויקרא כ) ונתתי (את) פני (שם יז) כולן לשון פונה אני מכל עסקי ועוסקיני בהן: **תכסה שנאה במשאון.** (שנאמר במשאון) המכסה דבר השנוי למקוס. במשאון בחשך כמו שואה (איוב ל) שעושה מעשיו בחושך: **כי כל סאון.** שבא ללמדנו שאף עבירות קטנות נפרעות הימנו: **למה לי.** מאחת לאחת נפקא: **לכמדה.** (ב) שבמדה שמודד מודדין לו הפרעון מעין החטא: **שילוחה.** איבודה מן העולם: **ג' כוסות.** בחלומו של שר המשקים[2]: **בימי פרעה נכה.** לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים[3]: **עם חברותיה.** לימות המשיח. אלמא לא נטרדה במכה ראשונה: **וכי תימא הכי אזדו.** הראשונים כלו כולן ואלו מאומות אחרות היו שנתישבו בארץ מצרים: **מלרי ראשון.** הוא עצמו נתגייר: **אשיא לבני מצרים שניה.** בת מצרית גיורת וגר מצרי שתהא היא שניה לגירות כדי שיהא בן בני שלישי ורלוי ליטא בת ישראל דכתיב (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' שאם הייתי משיא לבני מצרית ראשונה היה בן בני שני מצד האם דאמר ביבמות (דף עח.) ובקידושין (דף סז.) [בנים אשר יולדו] להם הלך אחר פסולן. אלמא עדיין מצרים הם דאילו שאר אומות מותרין לבא בקהל מיד. מיומין לית ליה הא דאמר בברכות (דף כח.) שהעמונים והמצרים מותרין לבא בקהל שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות והכי נמי קתני בתר דהך מילתא בתוספתא דקדושין[4] אמר לו ר"ע מיומין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו': **אהא.** מן המקרא הזה: **חלי כליס.** מכותי כלות: **כמלאות ספקו.** כל רצונו: **יצר לו.** תבואתו ורה: **אלא נוה תהלה.** על עסקי נוה בתים שבנו יהלוהו: **שלא שלטו שונאיהם במעשה ידיהם.** להיות נהנים מהם: **דוד דכתיב טבעו בארץ שעריה.** לעיל מיניה כתיב חשב ה' להשחית תומת בת ציון ועלה כתיב טבעו בארץ ומצודת ציון היא עיר דוד וביתו דכתיב בספר שמואל (ב ה) וכשבאו ערים בימי לחקיהו טבעו השערים לתות השערים שהיו של נחושת או של (ג) זהב כדי שלא ישאום אויבים ועליה לא נשאו אתם: **מה שבקשה לא ניתן לה.** שאסורה לבועל: **ומה שבידה נעלו הימנה.** אם שותה מים מתה ואם הודתה נאסרה לבעלה והפסידה כתובתה: נתקן

אבימי תחת מחילות של היכל תנו רבנן[5] סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה מה שביקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלוהו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו וכן

פניה מוריקות היא כחלה לו עיניה לפיכך עיניה בולטות היא קלעה לו את שערה לפיכך [א]כהן סותר את שערה היא הראתה לו באצבע לפיכך ציפורניה נושרות [ב]היא חגרה לו בצילצול לפיכך כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה היא פשטה לו את יריכה לפיכך יריכה נופלת היא קיבלתו על כריסה לפיכך בטנה צבה [ג]היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה היא השקתהו יין משובח בכוסות משובחים לפיכך כהן משקה מים המרים במקידה של חרש היא עשתה בסתר [1]יושב בסתר עליון שם בה פנים שנאמר [2]ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין [ד] וגו' דבר אחר היא עשתה בסתר המקום פירסמה בגלוי שנאמר [3]תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל (וגו') ומאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצא חשבון [4]כי כל סאון סואן ברעש למה לי לכמדה ומאחר דנפקא ליה מכי כל סאון סואן ברעש [5]בסאסאה בשלחה תריבנה למה לי לכדרב חיננא בר פפא דא"ר חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר בסאסאה בשלחה וגו' [6]איני והאמר רבא שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחת ששתת בימי משה ואחת ששתת בימי פרעה נכה ואחת שעתידה לשתות עם חברותיה וכי תימא הנך אזדו והני אחריני נינהו [7]והתניא אמר רבי יהודה מניומין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא אמר מניומין גר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה [8]אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה וגו' אמימר מתני להא דרב חיננא בר פפא אהא מ"ד [6]כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אני ה' לא שניתי לא הכיתי לאומה ושניתי לה ואתם בני יעקב לא כליתם היינו דכתיב [7]חצי אכלה בם חצי כלין והן אינן כלין [8]אמר רב המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר [8]במלאות ספקו יצר לו וגו' דרש ר' חיננא בר פפא מאי דכתיב [9]רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה אל תקרי נאוה תהלה אלא נוה תהלה זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם דוד דכתיב [10]טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרשיו קרסיו וריחיו ועמודיו ואדניו היכא אמר רב חסדא אמר מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש ואמר להם מה אני לבא בקהל אמר לו ר"ג אסור אתה א"ל רי' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג והלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר"י וכי עמון ומואב במקומם הן יושבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל העולם כולו א"כ אפילו מניומין היה מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אההיא דתפלת השחר דאמר פ"ק דמגילה (דף יב:) זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא [9]אדורדיא שנאמר שאנן מואב מנעוריו וגו' מיהו הכא בשמעתין לא קשיא מידי כמו שפרש"י דמניומין היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא בתוספתא דפ' בתרא דקדושין אמר לו רבי עקיבא מניומין טעית הלכה כבר עלה סנחריב ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא עמונים ומואבים במקומם אלא עמון נושא מצרית ומצרי נושא עמונית ואחד מן אלו מותר בכל משפחות האדמה ואחד מכל משפחות האדמה נושא את אלו (ד) והכא הכי פירושא עד כאן ג"פ אלא אם נתבלבלו אי לאו אבל כולי עלמא מודו דישנן בעונה אבל הכא דמגילה מיקמא ופר"ת דסנחריב אע"פ שבלבל את כל העולם כולו ארץ מצרים לא בלבל דכתיב (מלכים ב כד) בפרעה נכה ולא הוסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בלבל (ה) והכי תנא בסדר עולם מיום שעלה מלך בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל עמון (ומואב) בלבל דכל הנהו (ו) לא אשכחן בהדיא שלא בלבלן דכתיב (ישעיה לו) מי בכל אלהי הארצות וגו' ומצרים אשכחן בהדיא שלא בלבלן אלא שטפן כדאמרי' בסדר עולם כשהלך לתרהקה מלך כוש ועל אותה שעה אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מניומין טעית וכו' וגמרא שלנו לא חש להזכיר לפי שלא היה כיבוש גמור אלא כשטיפת שבנא וסיעתו וגם מואב שטף כדאמרינן בסדר עולם שלא שנים ונקלה כבוד מואב (ישעיה טו) שסנחריב שטפן אבל כיבוש ובלבול לא הוה ומואב אשכחן בהדיא דלא בלבל דכתיב שאנן מואב מנעוריו וכי אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא בלבל ובמגילה גרסינן זיל גבי מואב דיתיב אדוכתייהו ול"ג עמון דעמון לא יתבי אדוכתייהו [ובברכות (דף כח.) אמרינן] וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין ל"ג ומואב ומחורבן נבוכדנצר לא חשיב בלבול דכי היה מחריב נבוכדנצר היה מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרינן בפ' בתרא (לקמן מו:) גבי לוח היא לוח שלא בלבלה סנחריב ולא החריבה נבוכדנצר ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בלבול בסנחריב וחורבן בנבוכדנצר ולפוס רהיטא גרס עמון בהדי מואב ולית

[1] (לעיל מ:), [2] (לקמן טו:), [3] (חולין לב.), [4] (חולין לב.), [5] (יומא עא. ע"ש תוספתא קדושין פ"ה, [6] ערכין טו., [7] (תוספתא ספ"ד), [8] (דף כ.), [9] (בראשית מ), [10] (ירמיה מו), [1] (פ"ה ה"ו), [2] (שם ז) [3] (חולין לב.), [4] (ויק"ר ומוס' יומא עו: ד"ה מניומין ותוס' מגילה יב: ד"ה זיל),

תורה אור השלם

1. יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן:
תהלים צא א
2. וְעַיִן נֹאֵף שֹׁמְרָה נָשֶׁף לֵאמֹר לֹא תְשׁוּרֵנִי עָיִן וְסֵתֶר פָּנִים יָשִׂים:
איוב כד טו
3. תִּכְסֶה שִׂנְאָה בְּמִשְׁאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְּקָהָל:
משלי כו כו
4. כִּי כָל סָאוֹן סֹאֵן בְּרַעַשׁ וְשִׂמְלָה מְגוֹלָלָה בְדָמִים וְהָיְתָה לִשְׂרֵפָה מַאֲכֹלֶת אֵשׁ:
ישעיהו ט ד
5. בְּסַאסְאָהּ בְּשַׁלְּחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:
ישעיהו כז ח
6. כִּי אֲנִי יְיָ לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:
מלאכי ג ו
7. אִסַּפְתָּ עֲלִימוּ רָעוּת חִצֵּי אֲכֻלָּה בָּם:
דברים לב כג
8. בְּמִלֹּאוֹת שִׁפְקוֹ יַצֵּר לוֹ כָּל יַד עָמָל תְּבוֹאֻנוּ:
איוב כ כב
9. רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לְיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה:
תהלים לג א
10. טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַּגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חָזוֹן מֵיְיָ:
איכה ב ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תשורני עין וסתר פנים ישים ד"א וכ"ה בע"י: (ב) רש"י ד"ה לכמדה ללמדנו שבמדה: (ג) ד"ה דוד וכו' לו של כסף וזהב כדי: (ד) תוס' ד"ה מניומין וכו' עשא לא אלו והכי פריך הכא ע"כ ל"פ אלא אם נתבלבלו: (ה) בא"ד לא בלבל מצרים והכי תנא בסדר: (ו) בא"ד דלא אשכחן בהדיא שלא בלבלן ודאי בלבלן דכתיב:

מוסף רש"י

בצילצול. אזור נאה (ערובין קג.). שלשה כוסות. בספור המלוס וכוס פרעה וגו' (חולין צב.). בימי פרעה נכה. שהחריבה נבוכדנצר דכתיב (ירמיה מו) נבא נבוכדנצר מלך בבל וגו' (שם). במלאות ספקו יצר לו. כשממלא קאתו בעונות הרבה אז יצר לו, תבא עליו לרה (ערכין טו.).

[א] מיי' פ"ג מהל' סוטה הל' יא:
[ב] מיי' פי"ג מהל' איסו"ב הל' כ' טוש"ע אה"ע סי' ל סעי' ז:

תוספות שאנץ

ג' כוסות האמורות במצרים הוא בחלום שר המשקים של פרעה ובמדרש יש דלעתיד משקה הקב"ה האומות כוס התרעלה וכשיגיעו למצרים ואמר כבר שתיתי פעמים יאמר לה הקב"ה שתה דאין שתיה זו כאחרות אלא[ב] לא תק עוד והיינו דכתיב אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ: אמר מניומין גר המצרי אני מצרי וכו' כדי שיהא בן בני ראוי לבוא בקהל וא"ת איהו הוי נמי כשר כיון דסנחריב עמד ובלבל כל העולם חוץ ממואב כדאמר בפרק תפלת השחר וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין והלא עלה סנחריב ובלבלן. וי"ל דסנחריב לא בלבל אותן של מצרים אלא הביאן בחבלים ובשלשלאות עד לפני ירושלים וכשהצליח חזקיה וראו הנס השלימו עמו וקבלו עול שמים עליהן והחזירן למקומן אי נמי י"ל דההוא דמניומין דהכא היתה אחר מ' שנה שפסקה גלותן וחזרו למקומן וה"נ קאמר התם [בתוספתא דידהו] דאמר מניומין כשראה שהתיר ר"י ליהודה גר העמוני ואמר להם אף אני כמו כן אמרו לו לארצך יש קצבה לאחר מ' שנה כדכתיב בקרא גבי מצרים מקץ מ' שנה אשיב ולו אין קצבה: ומיהו פ"ה הכא דלית ליה הא דאמר עמד סנחריב ובלבל כל העולם והכי נמי קתני (בפרק בתרא) [בתר דהך] מילתא [בתוספתא] דקידושין אמר לו [ר"ע] מניומין טעית שכבר עלה סנחריב. ל"ה. משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד ולית ליה לההוא תנא כמאן דאמר דארון גלה לבבל כדאמר ביומא אלא סבירא ליה כמאן דאמר יאשיהו גנזו:

[ג] עי' הגילפא ביצקוט תהלים רמז תתי"ג.

כדפרישית ומו לא מידי ע"כ פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומם הם יושבין ויש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני לא מואבים במקומם ואי ל"ג מואבים בתוספתא ועמון במגילה לא קשיא מידי[ג]: **לא** הביתי לאומה ושניתי. ה"ה דאהא הוה מצי למיפרך הא דרבא והא דמניומין ותימה מאי הוה מצי לתרץ דלא הוי מצי לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מיירי:

אלא

המקנא פרק ראשון סוטה

ב) א מי"ג מהל' סוטה הלכה טו סמג עשין כו':

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: בראשית ג יד

2. וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְיָ אוֹתָךְ לְאָלָה וּלְשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְיָ אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבֶה: במדבר ה כא

3. וְהִשְׁקָה אֶת הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם נִטְמְאָה וַתַּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִּים וְנִבְצְרָה בִטְנָהּ וְנֹפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ: במדבר ה כז

4. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִּים לְאָלָה בְּמַעֲיִךְ לְצֹבֶת בִּטֶן וְלִנְפֹּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: במדבר ה כב

5. וְאַחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת עֵינָיו וַיּוֹרִידוּ אֹתוֹ עַזָּתָה וַיַּאַסְרוּהוּ בְּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים: שופטים טז כא

6. וְחָסְבוּ עֶשְׂרֶה נְעָרִים נֹשְׂאֵי כְלֵי יוֹאָב וַיִּכּוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיְמִיתֻהוּ: שמואל ב יח טו

7. וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם בַּדָּבָר הַזֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאוּ לְמִשְׁפַּט אֶל הַמֶּלֶךְ וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל: שמואל ב טו ו

8. וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא כֵן אֶרְאֶה לְפָנֶיךָ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה עֲטָיִם בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם בְּלֶב אַבְשָׁלוֹם עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֶב הָאֵלָה: שמואל ב יח יד

9. וַתִּתְצַב אַחֹתוֹ מֵרָחֹק לָדַעַת מָה יַעֲשֶׂה לוֹ: שמות ב ד

10. וַתִּסְגֹּר מַרְיָם מְחֹרָן לְחַנָּה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאֲסֹף מִרְיָם: במדבר יב טו

11. וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת אָבִיו וַיַּעֲלוּ אִתּוֹ כָּל עַבְדֵי פַרְעֹה זִקְנֵי בֵיתוֹ וְכֹל זִקְנֵי אֶרֶץ מִצְרָיִם: בראשית נ ז

2. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם: שמות יג יט

3. וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגֵי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבְרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: דברים לד ו

4. אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְיָ יַאַסְפֶךָ: ישעיהו נח ח

5. וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין בְּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל עַמִּי אִשָּׁה כִּי אַתָּה הוֹלֵךְ לִקַּחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי: שופטים יד ג

6. וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵיְיָ הִיא כִּי תַאֲנָה הוּא מְבַקֵּשׁ מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל: שופטים יד ד

7. וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן עַזָּתָה וַיַּרְא שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ: שופטים טז א

8. וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים: שופטים יד ו

9. וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיֶּאֱהַב אִשָּׁה בְּנַחַל שֹׂרֵק וְשִׁמְהָ דְּלִילָה: שופטים טז ד

20. וַתִּשְׁנֵהוּ עַל בִּרְכֶּיהָ וַתִּקְרָא לְאִישׁ וַתְּגַלַּח אֶת שֶׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ וַתָּחֶל לְעַנּוֹתוֹ וַיָּסַר כֹּחוֹ מֵעָלָיו: שופטים טז יט

21. וַתָּרֶא דְלִילָה כִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לִבּוֹ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר עֲלוּ הַפַּעַם כִּי הִגִּיד לִי אֶת כָּל לִבּוֹ וַעֲלוּ אֲלֵיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים בְּיָדָם: שופטים טז יח

22. וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּקַץ מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵצֵא כְּפַעַם בְּפַעַם וְאִנָּעֵר וְהוּא לֹא יָדַע כִּי יְיָ סָר מֵעָלָיו: שופטים טז כ

23. וַיָּצֻר לָהּ אֶת כָּל לִבּוֹ וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא עָלָה עַל רֹאשִׁי כִּי נְזִיר אֱלֹהִים אֲנִי מִבֶּטֶן אִמִּי אִם גֻּלַּחְתִּי וְסָר מִמֶּנִּי כֹּחִי וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּכָל הָאָדָם: שופטים טז יז

24. וַתִּרְאֶה דְלִילָה כִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לִבּוֹ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר עֲלוּ הַפַּעַם כִּי הִגִּיד לִבּוֹ וַתְּבִיאוּ הַכֶּסֶף בְּיָדָם: שופטים טז יח

25. וַתְּהִי הַשְּׁמֻרִי נָא וְאֵל תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאֵל תֹּאכְלִי כָּל טֻמְאָה: שופטים יג ד

26. וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר בַּלְּחִי וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מָיִם וַיִּשְׁתְּ וַתָּשָׁב רוּחוֹ וַיֶּחִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ עֵין הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בְּלֶחִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה: שופטים טו יט

27. וַתְּחֶל רוּחַ יְיָ לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל: שופטים יג כה

28. יהי דָן נָחָשׁ עֲלֵי דָרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר: בראשית מט יז

29. פַּעֲמוֹן וְרִמּוֹן פַּעֲמוֹן זָהָב וְרִמּוֹן עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב: שמות כח לד

30. כִּי הִנֵּךְ הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ כִּי נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: שופטים יג ה

נחש הקדמוני. נתן עיניו בחוה וכח עליה והיינו דכתיב (בראשית ג) הנחש השיאני לשון תשמיש ונשואין הוא: **נטלו הימנו.** קומה זקופה: **יהא מלך.** שלבש עטרת ערוס מכל: **אני אמרתי יהלך בקומה זקופה.** מקללתו אתה למד. וכן כל אלה אתה למד מקללתן: **קין.** נתן עיניו בתחומה יתירה שנולדה עם הבל שבשתי תאומות נולדו עמו[ה] והיינו דכתיב (בראשית ד) את אחיו את הבל שני אחים שני ריבויים: **קרח.** על הכהונה ונבלע: **כלעם.** בממונו שלא בלק לקלל את ישראל ונהרג במדין שהלך ליטול שכר עשרים אלף שנפלו מישראל בעצתו. דואג אביר הרועים וגדול שבתלמידים היה ונתקנא בדוד כדכתיב הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ואמר בהגדה כפ' חלק כל הפסוק הזה אמרו דואג בלשון הרע. ואחיתופל נתן עיניו במלוכה כדאמרינן ראה איש יוצאה מאמתו וכסבור שעתיד למלוך. גיחזי בממונו של נעמן ונצטרע אבשלום במלכות ונהרג אדניה באביגיל ונהרג ועוזיהו בכהונה והצרעת זרחה במצחו. ל"ה. גנב לב אביו ולב בית דין פ"ה שאמר אלכה ואשלמה את נדרי. וכתיב ואת אבשלום הלכו מאתים איש (וא"ת) [ואמרי' בירושל' דסוטה] שעל ידי מצות דוד אביו הלכו עמו אמר לו כתוב לי שילכו עמי אלו שנים שאבחר וכתב לו והיה מראה חותמו של דוד לשנים והולכין וכן לשנים אחרים עד שכנס מאתים איש וכולן ראשי סנהדראות הרי גנב לב אביו ולב ב"ד. ל"ה: תחלת קלקולו מיהא בעזה היה. פ"ה וההוא דחמנת לאו קלקול הוא כולי האי שלקחה לו לאשה ולא בא עליה בזנות. ל"ה. וכן איכא בירושלמי ואע"ג דגריה היתה שמא בצינעה בא עליה אבל ההיא דעזה לא היה דרך נשואין אלא דרך

וכן מצינו [ב]**בנחש הקדמוני שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו מה שביקש לא נתנו לו ומה שבידו נטלוהו ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה ועכשיו** [1]**ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה אני אמרתי יהלך בקומה זקופה עכשיו על גחונו ילך אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו עפר יאכל הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את חוה עכשיו איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה וכן מצינו בקין וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי ואבשלום ואדוניהו ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם מה שביקשו לא ניתן להם ומה שבידם נטלוהו מהם: ביד התחילה בעבירה וכו': מנא ה"מ אילימא משום דכתיב** [2]**בתת ה' את יריכך נופלת ואת בטנך צבה והכתיב** [3]**וצבתה בטנה ונפלה ירכה אמר כביי כי לייט לייט תחילה ירך והדר בטן לייט** [4]**ומיא כי בדקי כי אורחייהו בדקי בטן ברישא והדר ירך בקללה נמי כתיב** [4]**לצבות בטן ולנפיל ירך** [5]**ההוא דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירך שלא להוציא לעז על מים המרים: מתני' שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר** [5]**ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו ולפי שבא על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לובביות שנאמר** [6]**ויסבו עשרה** [6] **אנשים נושאי כלי יואב ולפי שגנב ג'** [7]**גנבות לב אביו ולב ב"ד ולב ישראל** [7]**(שנאמר** [7]**ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל) לפיכך נתקעו בו ג' שבטים שנאמר** [8]**ויקח** [8] **שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום וכן** [9]**לענין הטובה מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר** [9]**ותתצב אחותו מרחוק לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים במדבר שנאמר** [10]**והעם לא נסע עד האסף מרים יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו שנאמר** [11]**ויעל יוסף לקבור את אביו ויעל עמו גם רכב גם פרשים מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו שנאמר** [12]**ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום שנאמר** [13]**ויקבור אותו בגיא לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנאמר** [14]**והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך: גמ' ת"ר שמשון בעיניו מרד שנאמר** [15]**ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר** [5]**ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו איני והכתיב** [16]**ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא כי אזל מיהא בתר** [ג] **ישרותיה אזל תניא** [ד]**רבי אומר תחילת קלקולו בעזה לפיכך לקה בעזה** [ה] **תחילת קלקולו בעזה דכתיב** [17]**וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה וגו' לפיכך לקה בעזה דכתיב** [5]**ויורידו אותו עזתה והכתיב** [18]**וירד שמשון תמנתה תחלת קלקולו מיהא בעזה היה** [19]**ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה תניא רבי אומר אילמלא** [ו]**(לא) נקרא שמה דלילה ראויה היתה שתקרא דלילה דילדלה את כחו דילדלה את לבו דילדלה את מעשיו דילדלה את כחו דכתיב** [20]**ויסר כחו מעליו דילדלה את לבו דכתיב** [21]**ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו דילדלה את מעשיו דאיסתלק שכינה מיניה דכתיב** [22]**והוא לא ידע כי ה' סר מעליו ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו מנא ידעה א"ר חנין א"ר ניכרין דברי אמת אביו אמר ידעה בו באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבטלה כיון דאמר** [23]**נזיר אלהים אני אמרה השתא ודאי קושטא קאמר** [24]**ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו מאי ותאלצהו אמר רבי יצחק דבי רבי אמי בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו** [25]**ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא מאי כל טמא ותו עד השתא דברים טמאים קאכלה א"ר יצחק דבי רבי אמי דברים האסורים בנזיר** [26]**ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי א"ר יצחק דבי רבי אמי הוא איוה לדבר טמא לפיכך נתלו חייו בדבר טמא** [27]**ותחל רוח ה' וגו' א"ר חמא בר' חנינא חלתה נבואתו של יעקב אבינו דכתיב** [28]**יהי דן נחש עלי דרך לפעמו במחנה דן א"ר יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כזוג כתיב הכא לפעמו במחנה דן וכתיב התם** [29]**פעמון ורימון בין צרעה ובין אשתאול אמר ר' אסי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרן שמשון וטחנן זה בזה** [30]**והוא יחל להושיע את ישראל אמר רבי חמא ברבי חנינא**

הוחל

שדילדלה. עקרה. כמו אחני הר שנדלדלו[ז]: **מנא ידעה.** הלא כמה כזבים אמר לה קודם לכן ומלאתו אקרן: **נכרין דברי אמת.** מתקבלין ומיושבין ודבורים על אופניהם. לאתה שערו גדול ולא היה שותה יין והכינה שהדברים האחרונים שאמר לה שבדבר הזה היה כחו גדול אמת הן: **ותאלצהו.** לשון דוחק ומצוקה: **כשעה גמר ביאה.** תאות האדם מרובה: **דברים האסורים לנזיר.** משרת ענבים כגון נזיר שאשה ענבים במים ויש בהם טעם יין ולא נפקא מכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו'): **מכשף.** מקוס קניעות השן: **איזה לדבר עמא.** לשון הכנה: **דבר עמא.** לחי החמור שאלמלא הוא היה מת בצמא: **רוח ה'.** רוח נבואה שארתה על יעקב: **מקשקשת לפניו.** לנוחו באשר הולך

ז) מדר"ל לבנות וכ"ל במשנה שבמציעות וכן בש"י אבל בתוספתא פ"ג אחת נגנבות, ד) רש"ל מ"ז, ה) [עי' תוס' לקמן יא. ד"ה מרים], ו) [תוספתא פ"ג], ז) [עי' תוספות מגילה כא.], ח) [נ"ל כב ז], ט) [סנהדרין קו.], י) [וע"ש ל"ענ], כ) [בכ"ל שבע"י יש כאן סה"ד], ל) [תהלים נה], מ) [מ"ב ה], נ) [מ"ל כז], ס) [פ"ל ה"ס], ע) [עי"ז מו.].

הגהות הב"ח

(א) במשנה ויסגו עשרה נערים ונשאו כלי יואב ויכו את אבשלום ולפי שגנב: **(ב)** שם ויקח יואב אלשה שבטים: **(ג)** גמרא בתר ישרות עיניו אזל: **(ד)** שם לקה בעזה תחילה תחילת: **(ה)** רש"י ד"ה ואין בתמיו וכו' בגדולים דמי לנו וכו' שאין לנו גדול בכבוד קבורה כמשה כל"ל והל"ת:

מוסף רש"י

שלא להוציא לעז על מים המרים. משום דהוה אמר לה בקללה בריש את יריכך יופלא וגו' וסוף המים לבדוק בדרך מיסמן, דכתיב ונבקה בעונה הלל ונפלה ישיכם, לכך הוקרך להודיע תחלה שהמים בדרך מיסמן (לקמן בח.). מקשקשת. בענ"ע בלע"ז (נדה מח.).

תוספות שאנץ

וכן מצינו בקין נתן עיניו בתאומה יתירה שנולדה עם הבל דשני תאומות נולדו עמו דכתיב את אחיו את הבל שני אחים ב' ריבויין. קרח על כהונה ונבלע. בלעם בממונו של בלק לקלל ישראל ונהרג במדין כשהלך ליטול שכר כ"ד אלף שנפלו מישראל בעצתו. דואג אביר הרועים וגדול שבתלמידים היה ונתקנא בדוד כדכתיב הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ואמר בהגדה כפ' חלק כל הפסוק הזה אמרו דואג בלשון הרע. ואחיתופל נתן עיניו במלוכה כדאמרינן ראה איש יוצאה מאמתו וכסבור שעתיד למלוך. גיחזי בממונו של נעמן ונצטרע אבשלום במלכות ונהרג אדניה באביגיל ונהרג ועוזיהו בכהונה והצרעת זרחה במצחו. ל"ה. גנב לב אביו ולב בית דין פ"ה שאמר אלכה ואשלמה את נדרי. וכתיב ואת אבשלום הלכו מאתים איש (וא"ת) [ואמרי' בירושל' דסוטה] שעל ידי מצות דוד אביו הלכו עמו אמר לו כתוב לי שילכו עמי אלו שנים שאבחר וכתב לו והיה מראה חותמו של דוד לשנים והולכין וכן לשנים אחרים עד שכנס מאתים איש וכולן ראשי סנהדראות הרי גנב לב אביו ולב ב"ד. ל"ה: תחלת קלקולו מיהא בעזה היה. פ"ה וההוא דחמנת לאו קלקול הוא כולי האי שלקחה לו לאשה ולא בא עליה בזנות. ל"ה. וכן איכא בירושלמי ואע"ג דגריה היתה שמא בצינעה בא עליה אבל ההיא דעזה לא היה דרך נשואין אלא דרך

הוחל שבועתו של אבימלך. בעלה לשון לא יחל דברו (במדבר ל). לפי שהיה עברו על השבועה תחילה: **כמה בירכו.** כל ברכה שבמקרא לשון ריבוי הוא דבר המתברכה ומצוי בו שובע פויסו"ן בלע"ז. ומה ברכה נמצא בו לא מצינו עושר בשמשון: **שברכו באמתו.** להיות זרעו כנחל שוטף. למה שנתאוה נתברך: **נקם אחת משתי עיני.** (ב) שכר אחת מעיני תן לי בנקמה זו ושכר האחרת לעולם הבא: **שחוזר לאחוריו.** כשנלדין אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא מחזר עקלקלות: **שער העיר.** (ג) בעזה משתעי קרא: **על כתיפיו.** כשיעור כתיפיו: **קמי דשמי חמרא חמרא.** לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו. לפני שותי יין מביאין יין: **קמי רפוקא גרידיא דוכלא.** לפני עובד אדמה וחופר בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין של מלא ירק. דובלי מין ירק הוא: קאלי ובוציני מין אחד הוא אלא שאלו גדולים ואלו קטנים. כלומר במה שהוא עוסק היא עסוקה: **לאחד.** כיחידו של עולם במשפט לדק: (ד) **שמש.** לשון חומה כמו ושמתי כדכוד ממשמיך (ישעיה נד): **על שמו של הקב"ה.** משמע שכינתו בשמו של הקב"ה ממש: **מעין שמו.** אין שמש שם ממש אלא מגן ומציל: **שפי.** אשלויש"ש כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מב:): **שפיפון.** שפייה כפולה: **מעין דוגמא כו'.** נשתנו מן התמונים לתפארת: **ויסר כחו.** לא מייתי ראיה אלא דכולן לקו: **שאול בלוארו.** ויגבה מכל העם משכמו (שמואל א ט): **ויפל עליה.** מקום שהורגין בחרב והיינו לוארו: **נדקיה בעיניו.** לא ידענא מגלן דנשתנה נשמה וכן אפא ברגליו אלא כן שמע מרבו: **פודגרא.** שם חולי הוא שאומו ברגליים וקורא לו פודגר"א: **נענש אפא.** לחלות: **אגריא.** עבודת המלך: **השמיע את כל יהודה.** הזעיקן. ושאו את אבני הרמה (ב) שהיה מלך ישראל בונה עליה כרך לבלתי תת יוצא ובא לאסא (ג): **חתן.** שכתוב בו נקי יהיה לביתו וגו' (דברים כד): **כפיב וירד שמשון תמנתה.** אלמא תמנת בירידה וכתיב עולה תמנתה אלמא עלייה היא ושמשון ויהודה תרוייהו בארץ ישראל הוו: **שנפגעה בה.** שנגף מבנות פלשתים האסורות לו: **יהודה נתעלה.** שמשם נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים ונביאים בישראל: **דאתי מהאי גיסא.** שהיתה מיושבת באמצע שיפוע ההר הבא לה מראש ההר יורד הבא לה מרגלי ההר עולה: **כגון ורדני וכי בארי וגרש.** עיירות הן היושבות בשיפוע ההרים: **מנפות לראותו.** שהיו רגילין להתקבל שם וללון והיה חביב עליהם: **שנתנה עינים לדבריה.** דוגמא ופתח היתר נתנה לעצמה שאין עבירה בדבר: **גיורת אני.** ואיני עובדת כוכבים (ד) ואתוה לך: **פנויה אני.** ומותרת לכל אדם: **יתומה אני.** (ה) והייתי קטנה והשיאוני אמי ואחיי ואין נישואין לער ואונן כלום לאסור עליו משום כלתו ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה (ו) אלא האב זוכה בה כדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה (דברים כב). ולהן סברא לאו בתו של שם היתה ה שמשנת שאיש ליעקב כלו שנותיו של שם ויעקב כבר היה יותר מבן מאה ועשר: **טהורה אני.** מנדה: **ונטע בו.** להתות עובדים ושבים: **פונדק.** לון שם אורחים. ולשון אחר ל"ל נוטריקון הוא אכילה שתיה לויה שהיה מאכילן ומשקן ואח"כ מלוויה אותן: **ויטע אהלי אפדנו.** פסוק הוא בדניאל על אחד מהמלכים: אלא

הוחל שבועתו של אבימלך דכתיב [1]אם תשקר לי ולניני ולנכדי [2]ויגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו אמר רב יהודה אמר רב שברכו באמתו אמתו כבני אדם וזרעו כנחל שוטף [3]ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים אמר רב אמר שמשון לפני הקב"ה רבש"ע זכור לי עשרים [ה](ושתים) שנה ששפטתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום [4]וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים אמר רבי איבו בר נגדי א"ר חייא בר אבא אמר שמשון יבא [ו] מי שחוזר לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתן תניא א"ר שמעון החסיד בין כתיפיו **אלא** מעתה לא ימחה. תימה לרבי מאי שנא משלוש דאמר בפ"ק דשבת (דף י:) אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן שלוש לתכירו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלוש כדכתיב ויקרא לו ה' שלוש ולא קא משיב ליה במס' סופרים (פ"ד) בהדי שמות שאין נמחקין ונראה דתנא ושייר ועדיף מתנו ורמוז דאמר בפרק שבועת העדות (שבועות דף לה.) דנמחק אלא אשכחן שקרא הקב"ה שמו כך תנון והכא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה נקרא משמע דשמו נקרא כך והיינו דקא דמי אלא מעין שמו כמו תנון על שם שהוא תונן ומרחם על בריותיו: נוח

של שמשון ששים אמה היה שנאמר [5]וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחז בדלתות שער העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם הבריח וישם על כתיפיו וגמירי דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה [6]ויהי טוחן בבית האסורים א"ר יוחנן אין טחינה אלא לשון עבירה וכן הוא אומר [7]תטחן לאחר אשתי מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא חמרא קמי רפוקא [ג]גרידיא דובלא וא"ר יוחנן כל המזנה אשתו מזנגת עליו שנאמר [8]אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבתי וכתיב תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחרין [ג]והיינו דאמרי אינשי איהו בי [7]קארי ואיתתיה בי בוציני וא"ר יוחנן שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים שנאמר [9]דן ידין עמו כאחד וגו' וא"ר יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא שנאמר [10]כי שמש ומגן ה' אלהים וגו' אלא מעתה לא ימחה אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה מגין על כל העולם כולו אף שמשון מגין בדורו על ישראל [ט]וא"ר יוחנן בלעם חיגר ברגלו אחת היה שנאמר [11]וילך שפי שמשון חיגר בשתי רגליו היה שנאמר [12]שפיפן עלי ארח: ת"ר חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהן שמשון בכחו שאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיה בעיניו אסא ברגליו שמשון בכחו דכתיב [13]ויסר כחו מעליו שאול בצוארו דכתיב [14]ויקח שאול את החרב ויפל עליה אבשלום בשערו כדבעינן למימר קמן צדקיה בעיניו דכתיב [15]ואת עיני צדקיהו עור אסא ברגליו דכתיב [16]רק לעת זקנתו חלה את רגליו [י]ואמר רב יהודה אמר רב שאחזתו פדגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי פדגרא א"ל [ז]כמחט בבשר החי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חש ביה [ט]ואיכא דאמרי מרביה שמע ליה וא"ד [17]סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם דרש רבא מפני מה נענש אסא מפני שעשה אגריא בתלמידי חכמים שנאמר [18]והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה אמר רב אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה [כ]: כתיב [19]וירד שמשון תמנתה וכתיב [20]הנה חמיך עולה תמנתה א"ר אלעזר שמשון שנתגנה בה כתיב ביה ירידה יהודה שנתעלה בה כתיב ביה עליה ר' שמואל בר נחמני אמר שתי תמנאות היו אחא בירידה ואחא בעליה רב פפא אמר אחא תמנה הואי דאתי מהאי גיסא ירידה ודאתי מהאי גיסא עליה כגון ורדוניא ובי בארי ושוקא דגרש [21]ותשב בפתח עינים א"ר אלכסנדרי מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו מקום שכל עינים צופות לראותו ר' חנין א"ר מקום הוא ששמו עינים וכן הוא אומר [22]תפוח והעינם ר' שמואל בר נחמני אמר שנתנה עינים לדבריה כשתבעה אמר לה שמא נכרית את אמרה ליה גיורת אני שמא אשת איש את אמרה ליה פנויה אני שמא קיבל בך אביך קידושין אמרה ליה יתומה אני שמא טמאה את אמרה ליה טהורה אני: [23]ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע אלא למ"ד פונדק מאי ויטע כדכתיב [24]ויטע אהלי אפדנו וגו' ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא

1. וְעַתָּה הַשְּׁבֻעָה לִּי בֵּאלֹהִים הִנָּה אִם תַּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי בַּחֹסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גַּרְתָּה בָּהּ:
בראשית כא כג
2. וַתֹּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְיָ:
שופטים יג כד
3. וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל יְיָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים זָכְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא אַךְ הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים וְאִנָּקְמָה נְקָם אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים:
שופטים טז כח
4. וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שֻׁעָלִים וַיִּקַּח לַפִּדִים וַיַּפֶךְ זָנָב אֶל זָנָב וַיָּשֶׂם לַפִּיד אֶחָד בֵּין שְׁנֵי הַזְּנָבוֹת בַּתָּוֶךְ:
שופטים טו ד
5. וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד חֲצִי הַלַּיְלָה וַיָּקָם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּאֱחֹז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וּבְשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַיִּסָּעֵם עִם הַבְּרִיחַ וַיָּשֶׂם עַל כְּתֵפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל רֹאשׁ הֶהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי חֶבְרוֹן:
שופטים טז ג
6. וַיֶּאֱחֲזוּהוּ פְלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת עֵינָיו וַיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ עַזָּתָה וַיַּאַסְרֻהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים:
שופטים טז כא
7. תִּטְחַן לְאַחֵר אִשְׁתִּי וְעָלֶיהָ יִכְרְעוּן אֲחֵרִין:
איוב לא י
8. אִם נִפְתָּה לִבִּי עַל אִשָּׁה וְעַל פֶּתַח רֵעַי אָרָבְתִּי: איוב לא ט
9. דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל:
בראשית מט טז
10. כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ אֱלֹהִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְיָ לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֹלְכִים בְּתֻמִּים: תהלים פד יב
11. וַיֹּאמֶר בִּלְעָם פֹּר יב הִתְיַצֵּב עַל עֹלָתֶךָ וְאֵלֶכָה אוּלַי יִקָּרֶה יְיָ לִקְרָאתִי וּדְבַר מָה יַרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שָׁפִי:
במדבר כג ג
12. יְהִי דָן נָחָשׁ עֲלֵי דָרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבּוֹ אָחוֹר: בראשית מט יז
13. וַתְּשַׁנְּהוּ עַל בִּרְכֶּיהָ וַתִּקְרָא לְאִישׁ וַתְּגַלַּח אֶת שֶׁבַע מַחֲלְפוֹת רֹאשׁוֹ וַתָּחֶל לְעַנּוֹתוֹ וַיָּסַר כֹּחוֹ מֵעָלָיו: שופטים טו יט
14. וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשֵׂא כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וּדְקָרֻנִי וְהִתְעַלְּלוּ בִי וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ:
שמואל א לא ד
15. וְאֶת בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ שָׁחֲטוּ לְעֵינָיו וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ בָבֶל:
מלכים ב כה ז
16. וְיֶתֶר כָּל דִּבְרֵי אָסָא וְכָל גְּבוּרָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלֹא הֵמָּה כְּתֻבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ חָלָה אֶת רַגְלָיו:
מלכים א טו כג
17. סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם:
תהלים כה יד
18. וְהַמֶּלֶךְ אָסָא הִשְׁמִיעַ אֶת כָּל יְהוּדָה אֵין נָקִי וַיִּשְׂאוּ אֶת אַבְנֵי הָרָמָה וְאֶת עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעֲשָׁא וַיִּבֶן בָּם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶת גֶּבַע בִּנְיָמִן וְאֶת הַמִּצְפָּה: מלכים א טו כב
19. וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים: שופטים יד א
20. וַיֹּאמֶר לְתָמָר אמו הִנֵּה חָמִיךְ עֹלֶה תִּמְנָתָה לִגֵּז צֹאנוֹ: בראשית לח יג
21. וְתֵשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה כִּי רָאָתָה כִּי גָדַל שֵׁלָה וְהוּא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה: בראשית לח יד
22. וְנוֹחַ וְעַיִן גַּפִּים תִּפּוּחַ וְהָעֵינָם: יהושע טו לד
23. וַיִּטַּע אֶשֶׁל בְּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם יְיָ אֵל עוֹלָם: בראשית כא לג
24. וַיִּטַּע אָהֳלֵי אַפַּדְנוֹ בֵּין יַמִּים לְהַר צְבִי קֹדֶשׁ וּבָא עַד קְצוֹ וְאֵין עוֹזֵר לוֹ: דניאל יא מה

הגהות הב"ח

(א) גב' יכא שועל שחוד לאחוריו: (ב) רש"י ד"ה נקם אחת משתי עיני דדריש אמר שמשון רבש"ע שכר אחת וכו' זו בעונה"ז ושכר האחרת: (ג) ר"ה שער העיר בשערי עזה: (ד) ד"ה גיורת וכו' ואיני עובדת כוכבים עד שאין אני רואויה לך הס"ד: (ה) ד"ה יתומה אני שהייתי קטנה במיתת אבי והשיאוני וכו' ואין נישואי עד ואונן נשואין כלום וכו' שאין זכות:

גליון הש"ס

גמ' וא"ד מרביה. לעיל דף ד ע"ב: רש"י ד"ה יתומה אני בו' שמשנת ששים ליעקב. ע"פ וא"ל תמשיכ:

לעזי רש"י

פרישו"ן. שפע.
אשלויישי"ש [אישלויישי"ן]. (רגל) נקועה.
פודגר"א. ציניית (שיגרון).

מוסף רש"י

בי קארי. לוענין גדולות, בי בוציני. לוענין קטנות, כלומר דבאותו מין עצמו זה נופף וזו נופפת (מגילה יב.). שנאמר וילך שפי. כמו (חולין נד:) בוקע דאמעמא דשף מדוכתיה (סנהדרין קה.). שנאמר שפיפן. משמע שתים (שם). פדגרא. כן שם החולי אף בלשונינו (שם מח:). חד אמר פרדס. להניח ממנו פירות לאורחים נפעודה (בראשית כא לג). וחד אמר פונדק. לאכסניא וכו כל מיני פירות (שם).

תוספות שאנץ

זנות: הוחלה שבועתו של אבימלך ונו' שהחולק על מה שפי' רש"י בספר שמואל [ב' ח'] שאותו היבוסי היה מזרעו של אבימלך ולא היו יכולין להורישו מפני השבועה שהיה כתוב על הצלמים כדאמר שם אלא סבירא ליה כמאן דאמר בפרקי דר' אליעזר [ו] שיתנתים היה להם שכרת להם אברהם כשלקח מערת המכפלה ועל שם העיר נקרא יבוסי. אי שמא אע"פ שהוחלה כבר בימי שמשון אעפ"כ לא באו עליהם עד בימי דוד: קמי דרפוקא גריוא דובלי. לפני חופר בגנות סל מלא ירק:

[ו] ל"ל כפרקי דר"א [ופרק ל"ח] דשבועה אחת היתה שכרת אברהם להם כשלקח מערת המכפלה מאת בני חת ועל שם וכו'.